Lausunto

16.9.2025

Lausunto
16.9.2025

Asia: E 56/2025 vp Valtioneuvoston selvitys: Osaamisunioni, perustaitoja koskeva toimintasuunnitelma ja STEM-aineiden opetusta koskeva strateginen suunnitelma (sähköposti 10.9.2025)

Helsingin yliopiston lausunto eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Helsingin yliopisto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto ja tulla kuulluksi asiassa, joka koskee EU:n osaamisunionialoitetta, perustaitoja koskeva toimintasuunnitelmaa ja STEM-aineiden opetusta koskevaa strategista suunnitelmaa.

Keskeiset nostot korkeakoulutuksen näkökulmasta

Kestävyyden ja vaikuttavuuden kannalta osaamista on lähestyttävä laaja-alaisesti tietojen, taitojen, arvojen ja asenteiden kokonaisuutena. Komission tiedonannossa osaamista tarkastellaan liiaksi pelkästään taloudellisen kilpailukyvyn näkökulmasta.

Humanististen ja yhteiskuntatieteellisten alojen asiantuntemusta on vahvistettava yhtäaikaisesti teknologiapainotteisen politiikan rinnalla. Vain näin mahdollistetaan kestävä resilienssin ja demokratian legitimiteetin vahvistaminen sekä teknologian tehokas ja monipuolinen hyödyntäminen.

Tulevaisuuden kestävät taidot (kriittinen ajattelu, ongelmanratkaisu, analysointi, argumentointi, eettinen ajattelu) eivät ole sidottuja tiettyyn ammattiin vaan rakentuvat yliopistokoulutuksessa, jossa tutkimus ja laadukas opetus liittyvät erottamattomasti toisiinsa.

Osaamisunioni

Kaikkia koulutusasteita ja koulutuspolkuja tarkasteleva ja tukeva eurooppalainen pitkän tähtäimen keskustelu on ehdottoman kannatettavaa. Eurooppalainen osaamisperusta rakentuu kaikki koulutusasteet läpikäyvän laadukkuuden ja saavutettavuuden varaan.

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Helsingin yliopisto, PL 3 (Fabianinkatu 33), 00014 Helsingin yliopisto
Puhelin 02941 911, www.helsinki.fi
Helsingfors universitet, PB 3 (Fabiansgatan 33), 00014 Helsingfors universitet
Telefon +358 2941 911, www.helsinki.fi/sv
University of Helsinki, P.O. Box 3 (Fabianinkatu 33), FI-00014 University of Helsinki
Telephone +358 2941 911, www.helsinki.fi/en

Helsingin yliopisto ei pidä hyvänä keskittymistä pelkästään luonnontieteiden ja tekniikan alojen vahvistamiseen. Strategioissa ja toimenpiteissa on huomioitava sivistyksellinen moninäkökulmaisuus, tieteidenvälisyys ja monitieteellisyys.

Yliopistokoulutus perustuu tutkimukseen ja Helsingin yliopisto painottaa toiminnassaan tutkimuksen ja koulutuksen tiivistä yhteyttä. Valitettavasti tiedonannossa ei yhteyttä ole juurikaan nostettu esiin.

Osaamista ja eurooppalaisten yliopistojen vetovoimaa kannattaa vahvistaa korostamalla akateemista integriteettiä, johon liittyy yliopistotutkimuksen ja -koulutuksen vapaus.

Koulutuksen järjestäjät ovat vain yksi tekijä osaajapulaan vastaamisessa, yksin ne eivät voi haastetta ratkaista. Perus-, korkea-, täydennys- ja uudelleenkoulutuksella tuotetaan työvoimalle tarvittavat tiedot ja taidot, mutta työ- ja elinkeinoelämän on osallistuttava nykyistä paljon voimakkaammin yhteisiin ponnistuksiin todellisen osaamisunionin aikaansaamiseksi. Työnantajan on mahdollistettava työntekijöidensä osaamisen päivittäminen ja uudistaminen luomalla sellaiset olosuhteet, joissa työntekijän on aidosti mahdollista osallistua tarvittavaan koulutukseen (koulutusmyönteinen ilmapiiri, koulutusmaksuista huolehtiminen, sijaisjärjestelyt).

Perustaitojen toimintasuunnitelma

Perustaitojen opetus ja oppiminen on keskeistä niin yksilön kuin yhteisön ja yhteiskunnan hyvinvoinnille ja toimintakyvylle. Kansallisesti on panostettava erityisesti opettajien kouluttamiseen kaikilla asteilla aikuiskoulutus mukaan lukien ja toimenpiteitä kohdistettava kaikkiin ikäluokkiin. Vahvat perustaidot/elämäntaidot/kansalaistaidot ovat edellytys yksilön terveelle itsetunnolle, osallisuuden tunteelle ja kiinnittymiselle yhteisön ja yhteiskunnan jäseneksi.

EU:n panostukset yhteistyöhön korkeakoulutuksessa ja sen mahdollistavat rahoitusinstrumentit (erityisesti Erasmus+) tulee nähdä koulutuksen laadun parantajana. Euroopan komission 2028-2034 ohjelmakauden Erasmus+ -ehdotuksen valmistelussa otetaan kantaa uusiin tarpeisiin – Erasmus+ -ohjelmasta on tähän mennessä puuttunut rahoitusinstrumentti teollistuneiden maiden kanssa tehtävään kehittämisyhteistyöhön (esim. Japani, Kanada). Aloitteet rahoituksen laajentamisesta teollistuneiden maiden kanssa tehtävään yhteistyöhön ovat kannatettavia.

LUMATE-aineiden opetusta koskeva strateginen suunnitelma

LUMATE-aineiden vähäinen vetovoima, heikkenevät oppimistulokset ja naisten vähyys alalla ovat pitkäaikaisia ongelmia. On selvää, että tilannetta on pyrittävä korjaamaan.

Tiedonannon perusteella on kuitenkin haasteellista antaa kommentteja, sillä siinä esitetyt toimenpiteet ovat erimitallisia. Helsingin yliopisto toivoo asiasta sisällöllisesti ja rakenteellisesti koherentimpaa esitystä.

Sari Lindblom
rehtori